

Заклучение. Таким образом, роман «Портрет Дориана Грея» представляет собой иллюстрацию процесса деградации личности. Своей трагической судьбой Дориан демонстрирует бессмысленность обретения всемогущества ценой собственной души. Несмотря на то, что Грэй пытался спасти себя, портрет оставался неизменен, ведь совесть и душа молодого человека были полностью отравлены «ядом» тщеславия.

В образе Дориана Грея разрываются три аспекта личности: первая – это сам Дориан как светская личность, вторая – это личность на портрете, третья – падший человек. Каждая имеет свои особенности, свою судьбу в произведении, но единственное что их объединяет – это гибель. Основными художественными средствами отображения трансформации личности Дориана Грея в каждом из её аспектов выступает прямая характеристика с помощью средств художественной выразительности, в первую очередь, эпитетов, а также косвенная характеристика персонажа посредством его мыслей, слов, поступков и отношений с окружающими.

1. Давлетшина, С. Р. Мастерство Л. С. Петрушевской в создании художественного психологизма в рассказе «Дом с фонтаном» / С. Р. Давлетшина // Актуальные вопросы современной филологии и журналистики. – 2016. – №4 (23). – С. 51-55.
2. Есин, А. Б. Психологизм русской классической литературы : учеб. пособие / А. Б. Есин. – Москва : Флинта, 2003. – 177 с.
3. Золотухина, О. Б. Психологизм в литературе : учеб. пособие / О.Б. Золотухина. – Гродно : ГРГУ, 2009. – 181 с.
4. История создания романа «Портрет Дориана Грея» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.lang-lit.ru/2016/08/istoriya-sozdanie-romana-portret-doriana-greya.html>. – Дата доступа: 7.09.2022.
5. Wilde, O. The Picture of Dorian Gray / O. Wilde. – Victoria : University of Victoria, 2011. – 164 p.

БЕЛАРУСКАЯ РЭГІЯНАЛЬНАЯ ФРАЗЕАЛОГІЯ ЯК АДЛЮСТРАВАННЕ КУЛЬТУРЫ, ГІСТОРЫІ НАРОДА

Хрыпач А.М.,

*студэнтка 2 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт*

Ключавыя словы. Фразеалагізм, рэгіянальны фразеалагізм, фразеалогія, семантыка, лексічнае значэнне.

Keywords. Idiom, regional idiom, phraseology, semantics, lexical meaning.

На дадзеным этапе развіцця ў свеце існуе вялікая колькасць розных народаў. Усіх іх аб'ядноўвае наяўнасць уласнай культуры, якая цесна звязана з мінулым, з захаваннем-восьпыту, традыцый і звычаяў. Існуюць розныя яе праявы, але адной з самых важных з'яўляецца мова, паколькі яна не толькі адлюстроўвае свет чалавека і яго культуру, – яна захоўвае яе і перадае з пакалення ў пакаленне. Сукупнасць уяўленняў аб свеце, заключаных у значэнні слоў і выказаў мовы ўяўляе сабой сістэму поглядаў, якой прытрымліваюцца носбіты мовы. Асабліва відавочна гэта праяўляецца ва ўстойлівых выказах, прыказках, прымаўках, – словам, там, дзе ярка выяўляецца мудрасць і вопыт народа.

Мэта артыкула – выяўленне аналізу рэгіянальных фразеалагізмаў, якія існуюць на тэрыторыі Віцебскай вобласці і адлюстроўваюць культуру і гісторыю народа. Актуальнасць работы заключаецца ў тым, што яна дазволіць ўвесці ў навуковы ўжытак нікім раней не даследаваны матэрыял, у асобных выпадках ўстанавіць сувязь паміж фразеалагізмамі і падзеямі, якія леглі ў іх аснову.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання сталі рэгіянальныя фразеалагізмы (каля 100 адзінак), сабраныя на працягу 2021–2022 гг. шляхам апытання мясцовых сельскіх жыхароў Віцебскай вобласці. У працэсе аналізу былі выкарыстаны метады сплашнай выбаркі і апісальна-аналітычны метады.

Вынікі і іх абмеркаванне. Разгледзім сабраныя прыклады, прывёўшы іх семантыку і кантэкст, у якім яны былі выкарыстаны:

Як у Бэркі на заводзе – мець шмат спраў на дзень: Некалі доўга стаяць гаварыць, сёння работы як у Бэркі на заводзе (вёска Вугальнікі, Міёрскі раён). Адносна паходжання прыведзенага фразеалагізма вядома наступнае: мясцовая жыхарка падчас Вялікай Айчыннай вайны была на прымусовых работах у Германіі, працавала на прадпрыемстве ў нямецкай сям’і. Бэрка – імягаспадыні, якая кіравала гэтым прадпрыемствам.

Работаць як арбэйттарам – шмат працаваць, выконваць цяжкую працу ў значным аб’ёме: Да ну! Тут столькі працы, што прыйдзеца работаць як арбэйттарам (вёска Пашніно, Міёрскі раён). У вёсцы Кілепава Міёрскага раёна жыў чалавек, які падчас Вялікай Айчыннай вайны трапіў у Германію на прымусовыя работы. Пасля вяртання дадому ён часта ўжываў нямецкае слова ‘arbeiten-arbeiten’ (у значэнні ‘хадзем працаваць або працуй’). З цягам часу слова ператварылася ў мянушку гэтага чалавека (Арбэйттар). У яго была досыць вялікая сям’я, якую часта запрашалі на талаку – сумеснае (усёй сям’ёй / вёскай) выкананне важнай, вялікай па аб’ёме працы (пабудова дома, лазні, збор ўраджаю). Так з’явіўся фразеалагізм рабэіттарамз прыведзеным вышэй значэннем. Раней фразеалагізм сустакаўся на тэрыторыі толькі дзвюх суседніх вёсак – Пашніно і Кілепава.

Прааналізаваныя вышэй фразеалагізмы сведчаць аб тым, што Вялікая Айчынная вайна жыве ў сьвядомасці і памяці нашага народа. Пасля яе ў рэгіянальнай фразеалогіі з’явіліся словы, якія раней не ўжываліся. З цягам часу яны сталі часткай нашай мовы.

Сустракаюцца фразеалагізмы, штоўключаюць адзінкі, не зафіксаваныя ў лексікаграфічных працах. Такія адзінкі вылучаюцца арыгінальнасцю, з’яўляюцца даволі незвычайнымі (выдзеленыя курсівам), часам ілюструюць асаблівасці лексікі беларускага народа. Разгледзім асобныя прыклады:

Быць абанітым – пра непаслухмянага (звычайна дзіця) чалавека: Мае ўнукі такія абанітыя, як прыедуць – бязуруцца цэлы дзень (вёска Межуі, Гарадоцкі раён).

Няма цацунку – няма спакою (пра дзяцей): Няма ніякага цацунку з гэтымі дзецьмі (вёска Межуі, Гарадоцкі раён).

Гуляць у кулюкушкі – хавацца ад каго-небудзь, гуляць у хованкі: Навошта яму гуляць у кулюкушкі з кімсьці? Яго ўсе ведаюць (вёска Курына, Віцебскі раён).

Ялаўкай хадзіць – пра дзяўчыну, якая перабірае хлопцаў і ўсім ім адмаўляе: Ну і ганарлівая твая дачка. Глядзі, Ганна, будзе ялаўкай хадзіць, дык век у дзеўках прасядзіць (гарадскі пасёлак Лынтупы, Пастаўскі раён). Адзначым, што ў беларускай літаратурнай мове слова ялаўка абазначае ‘бесплодная, неаплодненая карова’ [1, с. 781]. Відавочна, што ў складзе фразеалагізма слова ялаўка набывае пераноснае значэнне, метафарызуецца.

Крыкса воксаўская – пра таго, хто вельмі гучна размаўляе: Ці ўвечары, ці рана – усё не сціхае гэтая крыкса восаўская. Не зоймецца нічым (вёскі Псуя, Глыбоцкі раён).

Адзецца як зызля – апрануцца без густу: Я яе бачыла, дык яна і сёння адзетая як Зызля (горад Міёры).

Накрапацца як мяшок – вельмі вычурна апрануцца: Твая Танька прыйшла ўчора ў магазін накрапаная як мяшок (вёска Янкавічы, Расонскі раён).

Заклучэнне. Такім чынам, фразеалогія ўтварае важны, спецыфічны пласт мовы. Яна чуйна рэагуе на змены рэальнасці і адлюстроўвае іх, пры гэтым захоўваючы вопыт мінулага. Пра гэта сведчыць фразеалагічна звязаны тып лексічнага значэння кампанентаў, бо некаторыя з прыведзеных у артыкуле слоў не выкарыстоўваюцца па-за межамі фразеалагізма. Відаць, такія словы з’явіліся даўно і захаваліся да нашага часу выключна ў фразеалогіі ці маюць рэгіянальны характар і не выходзяць за межы той тэрыторыі, на якой ужываюцца.

1. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы / Падрэд. М.Р. Судніка, М.Н. Крыўко. – Мінск: БелЭн, 1996. – 784 с.

2. Дзядова, А.С. Чалавек у люстэрку беларускай фразеалогіі і парэміялогіі : манаграфія / А.С. Дзядова. – Віцебск : ВДУ імя П.М. Машэрава, 2013. – 161 с. URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/3208> (дата звароту: 24.03.2022).